

Смесова В.Л.

*д.е.н., доцент, доцент кафедри підприємництва,
організації виробництва та теоретичної і прикладної економіки,
Український державний хіміко-технологічний університет*

Smiesova Viktoriia

*Ukrainian State University of Chemical Technology
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0444-4659>*

Іщенко І.О.

*магістр,
Український державний хіміко-технологічний університет*

Ischenko Irina

Ukrainian State University of Chemical Technology

ІННОВАЦІЇ ЯК ОСНОВА ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ПРОДУКЦІЇ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

INNOVATION AS THE BASIS OF INCREASING PRODUCT QUALITY AND ENSURING COMPETITIVENESS OF THE ENTERPRISE

Анотація. У статті обґрунтовано вплив інновацій на підвищення якості продукції та конкурентоспроможності підприємств. Метою статті є визначення місця й ролі інновацій у процесі забезпечення якості продукції та конкурентоспроможності підприємств України, обґрунтування заходів економічної політики держави у сфері підвищення якості продукції. Доведено, що інновації у новітні технології, високий рівень кваліфікації та досвід робітників, застосування нових видів ресурсів і матеріалів, досягнень науки й техніки, прогресивних способів виробництва, форм організації та управління виробництвом, нових ринків збуту й просування товарів обумовлюють підвищення якості продукції і конкурентоспроможності підприємств. Обґрунтовано важливість переходу підприємств до міжнародних стандартів якості ISO 9000 як запоруки досягнення конкурентної позиції на світовому ринку та основи їх економічної незалежності. Запропоновано заходи у сфері підвищення конкурентоспроможності підприємств та стимулювання інновацій, посилення ролі та відповідальності виробників за рівнем якості продукції, забезпечення її технологічного контролю.

Ключові слова: інновації, інноваційні ризики, конкурентоспроможність підприємства, стандартизація, якість продукції, ISO.

Постановка проблеми. У сучасному світі інновації та якість продукції є головними елементами розвитку підприємств будь-якої галузі економіки. Сталий економічний розвиток на рівні підприємств передбачає не тільки кількісні зміни показників їх економічної діяльності у динаміці (обсягів виробництва, використовуваних ресурсів, фінансових результатів тощо), але й якісні зміни на вході та виході системи підприємства. Вдосконалення науково-технологічної бази, підвищення

ефективності використання ресурсів, основного й оборотного капіталу, застосування інноваційних розробок у сфері виробництва, новітніх методів його організації є основою формування нових якісних характеристик продукції, розвитку людських ресурсів, переходу підприємства до якісно нового стану, отже, забезпечення його сталого розвитку. Одним із найважливіших чинників останнього є інновації. На мікрорівні інновації є основою для розроблення нових джерел і створення нових видів ресурсів, продуктів і процесів, підходів до організації бізнесу, що сприяє утворенню нових ринків, появі нових можливостей для інтенсивного розвитку економіки, обумовлює сприятливі зміни в конкурентному середовищі. Отже, це формує засади для підвищення конкурентоспроможності й забезпечення економічного розвитку як окремого підприємства, так і національної економіки загалом. З іншого боку, обмеженість впровадження підприємствами інновацій, недоліки в їх освоєнні зумовлюють застосування застарілої науково-технологічної основи, стримують зміни в матеріальній базі та обмежують розвиток людського капіталу, що призводить до погіршення якісних характеристик продукції та зниження конкурентоспроможності підприємств. Отже, вирішення цієї проблеми сьогодні є особливо актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасні вчені-економісти багато уваги приділяли визначенню сутності конкурентоспроможності. Зокрема, результати наукового аналізу цього поняття, проведеного у роботах В. Дикань, Л. Балабанової, А. Мазаракі, А. Левицької, П. Алтухова, А. Єрмака, В. Осипова, І. Вініченко, засвідчують, що конкурентоспроможність прямо пов'язана з якістю продукції та її характеристиками [1; 2, с. 29; 3, с. 122; 4, с. 204; 5, с. 3; 6, с. 43; 7, с. 347; 8, с. 10]. Проблему підвищення якості продукції як основи зростання конкурентоспроможності підприємства та конкурентних характеристик самої продукції вивчали такі науковці, як К. Ісікава

[9], О. Пономарьова [10], Л. Малюта [11]. Так, зазначені вчені проводили аналіз доцільності вкладення коштів не в підвищення якості наявних зразків продукції, а в оновлення продукції, порівнювали приріст прибутку на інвестований капітал у виробництво високоякісної продукції та у виробництво продукції низької якості [11]; досліджували вплив якості продукції не тільки на виробництво й ефективність господарювання, як наслідок, на конкурентоспроможність підприємства, але й на імідж підприємства загалом [10].

Крім того, науковці виявляли характер зв'язку між фізичним та інтелектуальним потенціалом робітників, послідовністю й наполегливістю їх праці, системою запитів споживачів та конкурентоспроможністю [9]. З іншого боку, вплив інновацій та інноваційної діяльності на конкурентоспроможність підприємств досліджувався у працях зарубіжних і вітчизняних вчених, зокрема в роботах Л. Балабанової, М. Портера, М. Сторпера, Р. Фатхудинова.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Водночас, на наш погляд, у науковому аналізі недостатньо обгрунтовано є проблематика впливу інноваційної діяльності підприємств на їх конкурентоспроможність та визначення ролі підвищення якості продукції у досягненні останньої. Крім того, залишається невирішеним питання політики держави у сфері інновацій, а також підвищення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств.

Мета статті. Головною метою роботи є визначення місця й ролі інновацій у процесі забезпечення якості продукції та конкурентоспроможності підприємств України, обгрунтування заходів економічної політики держави у сфері підвищення якості продукції.

Виклад основного матеріалу. Відомий економіст Й.А. Шумпетер трактував інновації як зміни задля впровадження й використання нових видів споживчих товарів, нових виробничих, транспортних засобів, ринків і форм організації виробництва [12]. Саме фундаментальні, кардинальні трансформації у науці та техніці, технологіях і засобах виробництва, поява принципово нових видів ресурсів, формування принципово інших навичок і кваліфікації робочої сили є детермінантами інтенсивного розвитку економічної системи та відтворення економічних відносин, тому сьогодні ці чинники обумовлюють «творче руйнування» (у термінології Й.А. Шумпетера) та революційний стрибок системи до якісно нового стану [13]. Вітчизняні науковці частіше за все визначають інновації як впроваджене нововведення, що забезпечує якісне зростання ефективності процесів чи продукції, затребуване ринком. Відповідно, якість продукції є основою задоволення потреб кожної людини й суспільства та важливою складовою частиною конкурентоспроможності підприємств [14].

На наш погляд, інновації сприяють підвищенню якості продукції, що має своїм наслідком підвищення конкурентоспроможності підприємства. Застосування альтернативних джерел енергії, оновлення матеріально-технічної і технологічної бази підприємств, підвищення кваліфікації робочої сили, розширення наукових досліджень, більш активне впровадження нових розробок у виробництво обумовлюють зміни у кількісних та якісних характеристиках продукції (як матеріали, з яких виготовляється продукція, якості кінцевого товару чи послуги, упаковка, ціна, термін експлуатації товару тощо), а також приводять до розширення її асортименту. Це створює засади для підвищення конкурентоспроможності підприємств та їх економічного розвитку. Останній аспект вимагає більш детального

аналізу. Інновації стимулюють впровадження нових технологій і реконструкцію виробничої бази, забезпечують перехід до нових способів виробництва, організації підприємства та управління ним, що детермінує зміни в ринковому середовищі (попиті та пропозиції, ринкових цінах) і характері конкуренції, обумовлює підвищення вимог до якості продукції та її надійності, приводить до збільшення частки підприємства на ринку продукції, сприяє розвитку людського капіталу, отриманню економічних переваг підприємством порівняно з іншими, отже, підвищенню його конкурентоспроможності. Це обумовлює економічний розвиток підприємств та суспільства.

Як відомо, економічний розвиток має своїм наслідком перехід від поточного стану економічної системи до іншого, більш прогресивного або регресійного [13]. Прогрес економічної системи виявляється не тільки у змінах якості товарів та послуг, на яких спеціалізувалися підприємства раніше, але й у виробництві нових товарів та послуг, заснованому на використанні нових ресурсів і технологій, випуску абсолютно нових продуктів, яких раніше не було на ринку. Основою для прогресивного економічного розвитку є саме розширення підприємствами інновацій, адже покращення кількісно-якісних характеристик товарів та послуг, отже, конкурентних переваг самих підприємств безпосередньо залежить від їх здатності максимальними темпами впроваджувати новітні науково-технічні рішення, ефективно здійснювати інноваційні перетворення, враховувати потенційні напрями інноваційних змін, знаходити наявні для цього можливості, а також забезпечувати розвиток наукоємних технологій. З іншого боку, виробництво нових або оновлених товарів і послуг дає можливість підприємствам виділитися, відзначитися, диференціюватися від конкурентів, отримувати порівняльні переваги й завойовувати попит у споживачів. Випуск нових продуктів та продуктів з удосконаленими характеристиками означає перехід до виробництва товарів та послуг нової якості, що дає змогу підприємствам не тільки відірватися від інших підприємств, які випускають товари-аналоги, але й забезпечити собі конкурентоспроможність у майбутньому.

У сучасній економіці лівова частка інновацій підприємств спрямовується на покращення та вдосконалення технологій виробництва, основних засобів, що приводить до зменшення трудомісткості виконуваних операцій, економії матеріалів, освоєння нових технологічних процесів і, як наслідок, до формування стійкої конкурентоспроможності продукції. Так, підприємства машинобудівного комплексу орієнтуються на технологічне переозброєння своїх потужностей, максимальну автоматизацію процесів виробництва машинобудівної продукції. Підвищення якості товарів досягається за рахунок прогресивних способів високоточної обробки деталей, автоматизації виробництва кінцевого продукту, за якого головні керуючі й контролюючі функції перекладаються з людини на прилади й автоматизоване обладнання. Саме за рахунок цього відбувається значний розвиток систем контролю та діагностики продукції, що виробляється.

Крім того, здатність підприємства впроваджувати інновації та підвищувати якість продукції дає змогу досягнути успіху в боротьбі за покупця, адже впровадження інновацій у сукупності з автоматизацією приводить до інтенсифікації виробництва і, як наслідок, до скорочення технологічних переходів між підрозділами виробництва. Це впливає на вдосконалення технологій виробництва й приводить до збільшення кількості і, головне, якості продукції.

Сьогодні підвищення якості продукту є одним з найважливіших завдань будь-якого підприємства. Однак в Україні малий

і великий бізнес цікавить тільки прибуток, а якість відходить на другий і навіть на третій план. Більшість підприємців не розуміє, навіщо вкладати кошти в нові розробки задля підвищення якості продукції, що випускається, оновлювати обладнання й технології виробництва, навчати персонал для випуску максимально якісних виробів і послуг. Прагнення підвищити якість продукції фактично не є метою діяльності українських підприємців. Однак саме якість формує стійке позитивне сприйняття країни, в якій випускається та чи інша продукція, як країни, якій можна довіряти, в якій діють стандарти якості, в якій дотримуються нормативних вимог, в якій використовуються високорозвинені способи виробництва тощо.

Недарма саме дотримання високої якості продукції зробило економічними гігантами такі країни, як США, Японія, Німеччина, Швеція, Ізраїль, Франція. За останні роки до цього списку приєднався Китай. Зокрема, останній здійснив економічний «прорив» без будь-яких порушень митних правил або ігнорування міжнародних норм торгівлі. Китайські товари цілком легально завоювали європейські та азійські ринки, де вимоги до якості й безпеки продукції є дуже високими. Розвинені країни прагнуть збільшити експорт високотехнологічної і конкурентоспроможної продукції, а не максимізувати його обсяг загалом.

Світова економіка на практиці довела доцільність реалізації інновацій та дотримання високої якості продукції, адже саме це створює необхідні умови для підтримки лідируючих позицій на ринку товарів та послуг, а також отримання прибутку в довгому періоді. Успіх конкурентної боротьби між країнами і фірмами в найбільш широкому сенсі починає залежати не тільки від функцій виробництва та управління, але й від якості продукції. Для забезпечення контролю за якістю продукції світове співтовариство виробників заснувало ще у 1947 р. неурядову організацію ISO (International Standard Organization). Ця організація розробила у 1987 р. єдину і визнану в усьому світі систему оцінки якості. ISO є авторитетом для всіх світових виробників товарів і послуг, її цінують за чесність і професіоналізм. Десятки тисяч експертів з усіх куточків світу зайняті розробленням і впровадженням стандартів ISO серії 9000. Головні стандарти якості системи ISO 9000 включають стандарти виробництва товарів і послуг з максимальною відповідністю людським потребам; технічні умови на виробництві, які мають відповідати певним стандартам якості; виробництва товарів відповідно до законодавчих та інших прийнятих норм та вимог; забезпечення охорони навколишнього середовища під час виробництва товарів та послуг; отримання економічної вигоди у співвідношенні з ціновою політикою.

Стандарти ISO необхідні для формування єдиного, тобто визнаного у всьому світовому співтоваристві, підходу до системи оцінювання якості. Крім того, ці стандарти дають змогу регламентувати економічні відносини між покупцями й постачальниками готової продукції. Основними цілями стандартів ISO 9000 є створення засад для взаємодії економічних суб'єктів, а також для формування довіри між постачальниками і споживачами під час укладання міжнародних контрактів; визнання та уніфікації всіма учасниками міжнародного об'єднання споживачів стандартів ISO серії 9000, які видаються акредитованими для цих цілей органами із сертифікації в будь-якій країні світу; формування максимально ефективної системи якості продукції, а також забезпечення сприяння часниками наданню методичної допомоги організаціям ISO.

Організацією ISO було розроблено та встановлено понад 15 тис. міжнародних стандартів, які покликані забезпечувати

сумісність різних виробничих процесів на різних етапах технології виробництва. На сучасному етапі розвитку економіки стандарти ISO визнаються всією світовою спільнотою та є еталоном для оцінювання якості продукції на світовому та національних ринках товарів та послуг, а їх дотримання – доказом конкурентоспроможності підприємств, які їх дотримуються, адже у багатьох країнах світу наявність у підприємства сертифіката ISO одразу ставить його на порядок вище підприємств-конкурентів. Стандарти серії 9000 застосовуються в усіх галузях економіки: від найпростішого виробництва кухонних меблів до випуску складного космічного обладнання, від сільськогосподарства до новітніх комп'ютерних технологій.

З іншого боку, головною умовою допуску до участі у тендерах у багатьох міжнародних проектах є саме наявність в учасника сертифіката ISO. Отже, ринок диктує необхідність отримання підприємствами сертифікату ISO серії 9000, а безпосередньо його отримання дає змогу підприємствам покращити своє економічне положення та створити засади для подальшого розвитку.

Серед зазначених стандартів найбільш відомими й визнаними у світовому співтоваристві є стандарти, представлені нами на рис. 1. Ці стандарти спираються на досвід економічних суб'єктів, а також знання спеціалістів у сфері якості продукції. Вони орієнтовані на задоволення вимог споживачів в можливості вибору конкурентоспроможної продукції. Крім цього, стандарти ISO базуються на загальноновизнаних поняттях якості, враховують сучасні методи й технології виробництва, дають рекомендації для максимально ефективного управління виробництвом. З іншого боку, стандарти ISO серії 9000 визначають якість усіх видів продукції як промислового, так і економічного секторів (рис. 1).

Розвинені країни застосовують стандарти ISO серії 9000 також під час налагодження економічних зв'язків та укладення будь-яких торгових угод. Дотримання стандартів є гарантією того, що постачальник здатний забезпечити будь-які бажання покупця й гарантувати якість продукції, прописану в контракті. Україна також прагне йти цим шляхом і поступово впроваджує вимоги світових стандартів у національну економіку. Так, було введено ДСТУ, в яких номери стандартів відповідають нумерації ISO. Наприклад, ДСТУ ISO 9001:2009 національного стандарту якості України є офіційним перекладом міжнародного стандарту ISO 9001:2008. Впроваджуючи міжнародні стандарти й дотримуючись них, українські виробники отримують можливості для виходу на міжнародні ринки, отже, можливості для випуску конкурентоспроможної високоякісної продукції.

Перехід України на міжнародну систему ISO (ДСТУ) допоможе сформувати ефективну систему якості продукції, створить засади для випуску вітчизняними підприємствами високоякісних товарів та послуг, забезпечить ефективне використання матеріальних, технологічних і людських ресурсів, організацію ефективної системи управління виробництвом і реалізацією продукції. Крім того, система ISO (ДСТУ) дасть можливість підприємствам-інноваторам не тільки налагодити випуск необхідної споживачеві продукції, але й забезпечити максимальний рівень її якості, що дасть можливість виходу цих підприємств на міжнародні ринки збуту. Сама наявність у вітчизняного підприємства сертифіката ISO (ДСТУ) підвищує довіру до нього інвестиційних та ділових партнерів і, як наслідок, дає змогу збільшити його прибуток.

Однак на практиці впровадження інновацій та підвищення якості продукції в Україні гальмуються багатьма економічними, політичними й соціальними чинниками. Перш за все

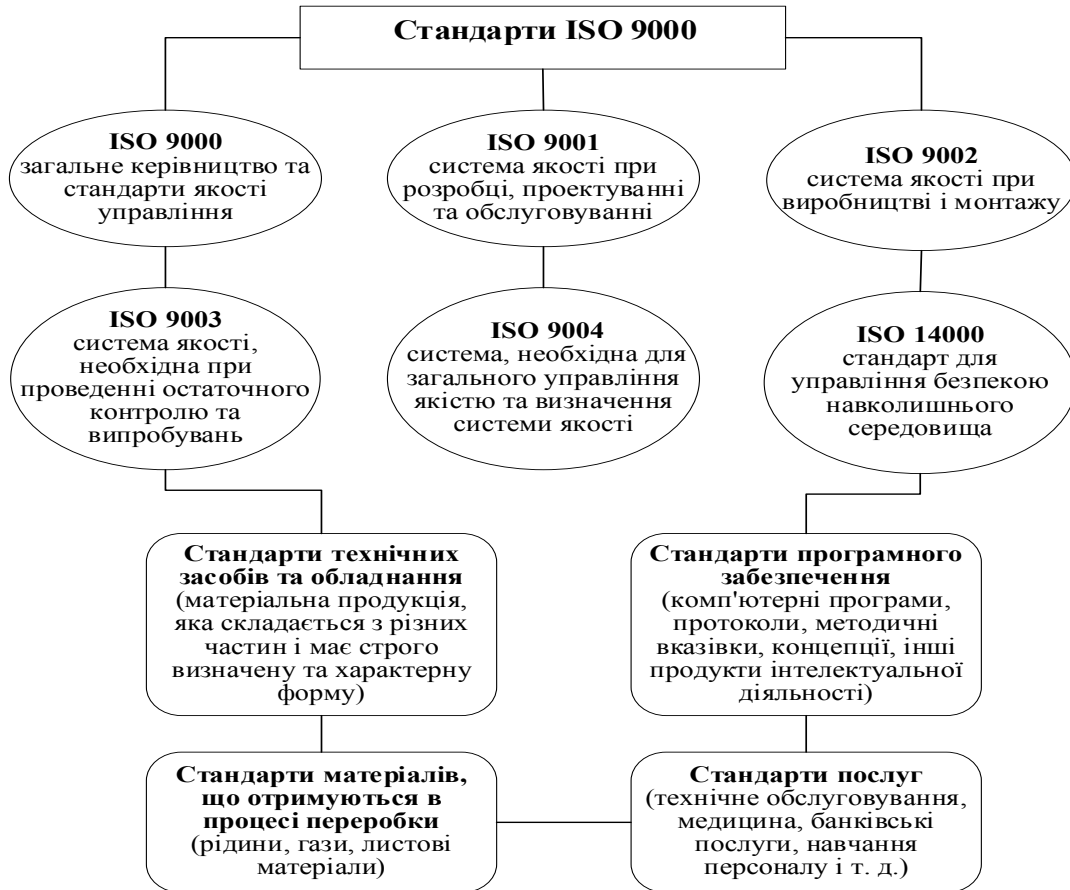

Рис. 1. Основні стандарти ISO 9000

Джерело: авторська розробка

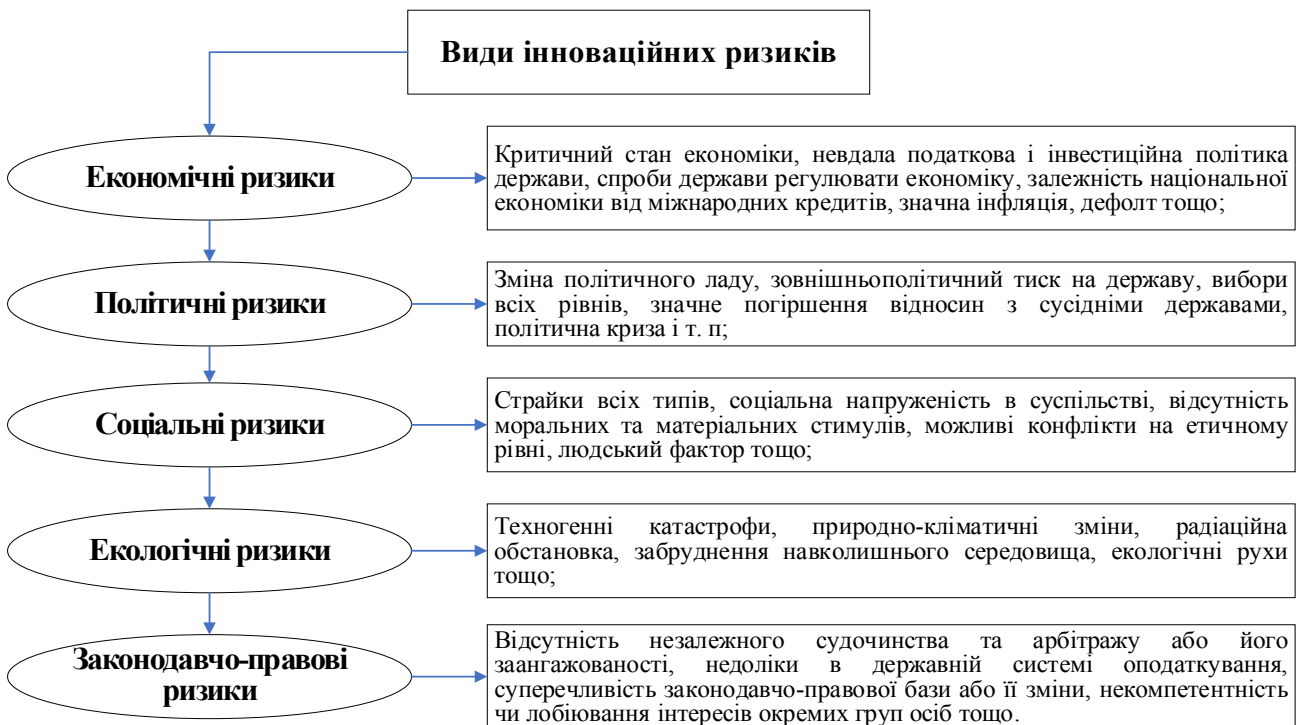

Рис. 2. Основні види інноваційних ризиків

Джерело: авторська розробка

йдеться про фінансову, політичну й соціальну кризи, воєнні дії на території України, які призвели до зменшення фінансових потоків в інноваційну діяльність і змусили виробників шукати способи страхування ризиків. Основні інноваційні ризики, що виникають під час реалізації інновацій підприємствами, представлено на рис. 2.

Аналіз наведених даних дає змогу дійти висновку, що будь-які інвестиційні процеси на підприємствах характеризуються високим рівнем ризикованості. Це пояснюється тим, що будь-які інвестиційні проєкти вимагають значних витрат коштів і не завжди приносять підприємству очікуваний економічний ефект. Інноваційні ризики можуть виникати на будь-якому етапі виробництва нової продукції, товарів або послуг, адже ризик – це шанс несприятливого результату, небезпека, загроза втрат і пошкоджень [15]. Основні етапи управління інвестиційними ризиками представлено нами в табл. 1. Управління інвестиційними ризиками створює засади для більш активної реалізації інновацій підприємствами, отже, до підвищення якості продукції. Заходи, яких вживають підприємства задля усунення ризиків, допомагають знизити невизначеність і, як наслідок, підвищити економічний ефект від інновацій, а також істотно знизити втрати в процесі реалізації інновацій. Отже, незважаючи на те, що ризик і якість – це поняття несумісні, ефективне й грамотне управління ризиками дає змогу забезпечити якість інноваційної продукції.

У високорозвинених країнах застосовуються різні підходи до підтримки інноваційної діяльності і, як наслідок, підвищення якості продукції. Економічний сенс стимулювання інновацій полягає в тому, щоби зацікавити підприємства розвивати їх діяльність у таких економічних напрямках, які сприяють задоволенню потреб людини і суспільства, перш за все, в інноваційних товарах та послугах. Країни-лідери встановлюють податкові пільги для підприємств і фірм, створюють сприятливі умови для розвитку середнього й малого бізнесу, стимулюють винахідництво, фінансують цільові програми. Способами підтримки інновацій у розвинених країнах є такі: 50% від загальної суми, яка витрачається на створення нових технологій і продукції, отримує пряме державне фінансування (США, Франція); підприємствам-інноваторам надаються безвідсоткові позички (Швеція); для зниження ризиків під час впровадження інновації створюються страхові фонди (Швейцарія, Німеччина, Франція, Нідерланди); відбувається видача безвідплатних

позик для впровадження інноваційних продуктів на суму, яка не перевищує суми загальних витрат (Німеччина); індивідуальні винахідники, працюючи у сфері економії енергії, отримують від держави відстрочку сплати мита на винаходи (Австрія, США, Німеччина); винахідники-одиночки отримують безкоштовні послуги діловодства та патентних повірених (Німеччина, Нідерланди); наявні різноманітні дотації на інновації (США, Німеччина, Франція, Швеція).

Виходячи з досвіду країн-лідерів, Україна має активніше розвивати інновації та сприяти їх впровадженню підприємствами. Держава повинна формувати інноваційну політику, виходячи з принципу економічної вигоди впровадження інновацій підприємствами. Збільшення інвестицій держави в розвиток науки, техніки, освіти й підвищення кваліфікації забезпечує підвищення конкурентоспроможності національних товарів та послуг на світових ринках, обумовлює зміцнення обороноздатності й підтримує безпеку країни, сприяє поліпшенню екологічної ситуації, є основою для розвитку й збереження наукових шкіл, прогресу підприємств, які виробляють матеріальні блага. Відповідно, держава повинна розробляти механізми, які будуть сприяти розвитку науково-технічної та інноваційної діяльності підприємств. Така політика стане основою для більш ефективного впливу державних інститутів на економіку країни загалом, оскільки впровадження у виробництво технічних і технологічних нововведень дають змогу отримати економічний і соціальний ефект на всіх рівнях економіки. Політика держави має бути заснована на підтримці інноваційної діяльності та створенні сприятливого інвестиційного клімату. Зокрема, держава зобов'язана виконувати такі функції у цій сфері: розвивати науку й сприяти в підготовці наукових кадрів; розробляти програми, які сприятимуть активізації інноваційної активності; формувати замовлення НДДКР, які забезпечують попит на інновації та поширення їх на підприємствах і фірмах; використовувати податкові інструменти стимулювання інноваційної діяльності; виступати посередником між академічною й прикладною науками та НДДКР. Реалізація цих функцій є можливою тільки на основі проведення державою економічної політики, яка має передбачати:

– прискорену підготовку висококваліфікованих спеціалістів, розробників у сфері високих технологій, розвиток внутрішнього ринку технологій та інновацій, уніфікацію вітчизняних і міжнародних норм у питаннях ціноутворення на інноваційні розробки,

Таблиця 1

Зв'язок між етапами управління ризиками проєкту та інноваціями

Етапи управління ризиками	Вплив на інновації
1. Досконале вивчення інвестиційного проєкту	Ідентифікація можливих ризиків та їх систематизація
2. Пошук достовірної інформації та її аналіз	Можливість прийняття оптимальних інноваційних рішень, визначення економічної доцільності реалізації інноваційного проєкту
3. Аналіз фінансового ризику проєкту	Дає змогу з великою ймовірністю визначити фінансові витрати
4. Вивчення відхилень очікуваного доходу	Дає змогу спрогнозувати рівень прибутковості інновацій
5. Загальна оцінка ризику проєкту	Дає змогу розрахувати зміни доходів активів підприємства від інноваційної діяльності
6. Поглиблене вивчення фінансових можливостей підприємства	Встановлення можливостей покриття потенційних витрат та рівня потенційних доходів
7. Порівнювання рівня ризику з рівнем планованого доходу	Величина прибутку повинна бути співрозмірною із сумою передбачуваних витрат
8. Моделювання технологічних процесів за ступенем важливості	Вивчення можливих ризиків на тому чи іншому етапі

Джерело: складено авторами з використанням джерела [16]

розширення системи дослідницьких грантів і конкурсів у сфері розроблення, впровадження й освоєння інновацій;

– встановлення законодавчих вимог, які зобов'язують впровадження великими підприємствами й підприємствами-монополістами енергозберігаючих технологій, спрямування частини прибутку на реалізацію інноваційних проєктів і виробництво найбільш ефективних технологічних продуктів, посилення технічних і технологічних нормативних вимог до систем постачання й транспортування ресурсів, виробництва продукції, стандартизації, сертифікації, якості продукції, посилення екологічних вимог, встановлення обмежень на використання застарілих технологій задля стимулювання суб'єктів здійснювати інновації;

– збільшення бюджетних витрат на фінансування вищої освіти й науково-дослідної діяльності, спрощення системи патентування й отримання авторських прав на розробки, спільного державно-приватного впровадження проєктів, залучення міжнародних кредитів для реалізації інноваційних проєктів;

– вдосконалення нормативно-правової бази у сфері інтелектуальної власності й посилення державного захисту прав власності на інноваційні продукти, надання податкової знижки підприємствам, що є виробниками високотехнологічної продукції, науково-дослідним підприємствам, які впроваджують інноваційні розробки [17].

Ці заходи з підтримки державою інноваційної діяльності сприятимуть підвищенню якості продукції та зменшенню відставання економіки України від світових країн-лідерів, оскільки матимуть такі результати: істотно підвищать інноваційну активність підприємств та конкурентоспроможність вітчизняної продукції на світових ринках, забезпечать оновлення виробництва на основі науково-технічних розробок; сприятимуть формуванню конкурентного середовища та захисту інтелектуальної власності, міжрегіональному трансферту технологій та розвитку інноваційної діяльності в регіонах, а також захисту інтересів підприємств-інноваторів. У сучасних умовах якість продукції є фактором успіху на світовому ринку, здатним вивести продукцію вітчизняних підприємств на світові ринки в максимально короткі терміни, що передбачає більш конкурентоспроможні характеристики товарів порівняно з аналогами-замінниками, можливість придбання якісного товару за низькою ціною, а також підвищення ефективності діяльності будь-якого підприємства.

Висновки і пропозиції. Отже, інновації мають вирішальне значення для досягнення економічного, соціального й науково-технічного прогресу підприємств та економіки загалом, а якість продукції – це ключ до успіху й прибутку. Перехід підприємств на інноваційний шлях розвитку – це важливий крок у напрямі досягнення економічного процвітання, адже активізація інноваційної діяльності є умовою досягнення підприємствами високого рівня конкурентоспроможності продукції, кількісно-якісних змін економічної системи та, як наслідок, соціально-економічного розвитку кожного економічного суб'єкта й суспільства. У зв'язку з цим подальші наукові досліджень потрібно проводити у сфері розроблення в Україні політики держави щодо інновацій, спрямованої на підвищення конкурентоспроможності підприємств та якості їх продукції.

Література:

1. Дикань В. Обеспечение конкурентостойчивости предприятий : монография. Харьков : Основа, 1995. 160 с.
2. Балабанова Л., Кривенко А. Управление конкурентоспособностью предприятий на основе маркетинга : монография. Донецк : ДонГУЕТ, 2004. 147 с.

3. Мазаракі А., Пшеслінський Д., Смолін І. Торговельне підприємство: стратегія, політика, конкурентоспроможність : монографія. Київ : КНТЕУ, 2010. 125 с.
4. Левицька А. Дослідження еволюції визначення та трактування конкурентоспроможності підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2011. № 3. Т. 3. С. 200–204.
5. Алтухов П. Процессный подход к обеспечению конкурентоспособности предприятия. *Вісник економічної науки України*. 2005. № 2. С. 3–5.
6. Єрмак А. Конкурентоздатність підприємства: сутність поняття (проблематика питання). *Вісник економічної науки України*. 2005. № 1. С. 41–44.
7. Осипов В. Управление конкурентоспособностью продукции металлургической галузі : монографія / за наук. ред. Б. Буркинського. Одеса : Евен, 2005. 296 с.
8. Вінченко І. Конкурентоспроможність аграрних підприємств: стан і перспективи. *Агросвіт*. 2013. № 21. С. 10–13.
9. Исикава К. Японские методы управления качеством. Москва : Экономика, 1988. 199 с.
10. Пономарьова О. Вплив якості продукції на конкурентоспроможність підприємства. *Економіка, фінанси, право*. 2009. № 5. С. 7–9.
11. Малюта Л. Забезпечення якості продукції – необхідна умова підвищення конкурентоспроможності підприємства та його продукції в сучасному ринковому просторі. *Економіка, фінанси, право*. 2008. № 9. С. 11–14.
12. Shumpeter Y.A. *Teoriya ekonomicheskoho razvitiya*. M. : Prohress, 1982. 455 p.
13. Смесо́ва В. Економічні інтереси в системі відтворення економічних відносин суспільства : дис. ... докт. екон. наук : спец. 08.00.01. Дніпро, 2020. 586 с.
14. Боднар О. Якість продукції як економічна категорія та об'єктивна необхідність її підвищення. *Науковий вісник Чернівецького університету. Економіка*. 2014. Вип. 681. С. 136–140.
15. Черкасов В. Проблемы риска в управленческой деятельности : монография. Москва : Рефл-бук ; Киев : Ваклер, 1999. 288 с.
16. Баланська Т., Постан М. Сучасні методи управління інвестиційними ризиками. *Розвиток методів управління та господарювання на транспорті*. 2014. Вип. 4. С. 53–66.
17. Смесо́ва В. Поєднання інтересів людини і суспільства в заходах економічної політики держави як чинник соціалізації економіки. *Економічний та управлінський потенціал соціалізації економіки* : монографія / за заг. ред. З. Галушки. Чернівці : Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича, 2020. 408 с.

References:

1. Dikan' V. (1995) Obespecheniya konkurentoustoychivosti predpriyatiy [Ensuring the competitiveness of enterprises] : monografiya. Kh. : Osnova, 160 p.
2. Balabanova L., Kryvenko A. (2004) Upravlinnia konkurentospro-mozhnistiu pidpriyemstv na osnovi marketynhu [Management of enterprise competitiveness on the basis of marketing]. monohrafiya. Donetsk : DonHUET, 147 p.
3. Mazaraki A., Psheslinskiy D., Smolin I. (2010) Torhovelne pidpriyemstvo: stratehiia, polityka, konkurentospromozhnist [Trading company: strategy, policy, competitiveness]. monohrafiya. K. : Kyiv. nats. torh.-ekon. un-t, 125 p.
4. Levytska A. (2011) Doslidzhennia evoliutsii vyznachennia ta traktuvannia konkurentospromozhnosti pidpriyemstva [Research of the evolution of definition and interpretation of enterprise competitiveness]. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu*, no. 3. T. 3, pp. 200–204.
5. Altukhov P. (2005) Protsessnyy podkhod k obespecheniyu konkurentosposobnosti predpriyatiya [The process approach to ensuring enterprise competitiveness]. *Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy*, no. 2, pp. 3–5.
6. Yermak A. (2005) Konkurentozdatnist pidpriyemstva: sutnist poniatia (problematyka pytannia) [Competitiveness of the enterprise: the essence of the concept (issues of the concept)]. *Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy*, no. 1, pp. 41–44.

7. Osypov V. (2005) Upravlinnia konkurentospromozhnistiu produktsii metalurhiinoi haluzi [Management of competitiveness of metallurgical products]. monografiia / za nauk. red. akademika B. Burkynskoho. Odesa : MPP "Even", 296 p.
8. Vinichenko I. (2013) Konkurentospromozhnist ahrarnykh pidpriemstv: stan i perspektyvy [Competitiveness of agricultural enterprises: status and prospects]. Ahrosvit, no. 21, pp. 10–13.
9. Isikava K. (1988) Yaponskie metody upravleniya kachestvom [Japanese quality management practices]. M. : Ekonomika, 199 p.
10. Ponomarova O. (2009) Vplyv yakosti produktsii na konkurentospromozhnist pidpriemstva [The impact of product quality on the competitiveness of the enterprise]. Ekonomika, finansy, pravo, no. 5, pp. 7–9.
11. Maliuta L. (2008) Zabezpechennia yakosti produktsii – neobkhidna umova pidvyshchennia konkurentospromozhnosti pidpriemstva ta yoho produktsii v suchasnomu rynkovomu prostori [Ensuring product quality is a necessary condition for increasing the competitiveness of the enterprise and its products in the modern market space]. Ekonomika, finansy, pravo, no. 9, pp. 11–14.
12. Shumpeter Y. (1982) Teoriya ekonomicheskoho rozvitiya [Theory of economic development]. M. : Prohress, 455 p.
13. Smiesova V. (2020) Ekonomichni interesy v systemi vidtvorennia ekonomichnykh vidnosyn suspilstva [Economic interests in the system of reproduction of economic relations of society] : dys. ... dokt. ekon. nauk : spets. 08.00.01. Dnipro, 586 p.
14. Bodnar O. (2014) Yakist produktsii yak ekonomichna katehoriia ta obiektyvna neobkhidnist yii pidvyshchennia [Product quality as an economic category and the objective need to improve it]. Naukovyi visnyk Chernivetskoho universytetu. Ekonomika, vyp. 681, pp. 136–140.
15. Cherkasov V. (1999) Problemy riska v upravlencheskoy deyatelnosti [Management Risk Issues]. monografiya. M.: Refl-buk ; K : Vakler, 288 p.
16. Balanska T., Postan M. (2014) Suchasni metody upravlinnia investytsiynymi ryzykamy [Modern methods of investment risk management]. Rozvytok metodiv upravlinnia ta hospodariuvannia na transporti, vyp. 4, pp. 53–66.
17. Smiesova V. (2020) Poiednannia interesiv liudyny i suspilstva v zakonodakh ekonomichnoi polityky derzhavy yak chynnyk sotsializatsii ekonomiky / Ekonomichniyi ta upravlinskyi potentsial sotsializatsii ekonomiky [Combining the interests of man and society in the measures of economic policy of the state as a factor of socialization of the economy] : monografiia / za zah. red. Z. Halushky. Chernivtsi : Chernivets. nats. un-t. im. Yu. Fedkovycha, 2020. 408 p.

Аннотация. В статье обосновано влияние инноваций на повышение качества продукции и конкурентоспособности предприятий. Целью статьи является определение места и роли инноваций в процессе обеспечения качества продукции и конкурентоспособности предприятий Украины, обоснование мер экономической политики государства в области повышения качества продукции. Доказано, что инновации в новейшие технологии, высокий уровень квалификации и опыт работников, применение новых видов ресурсов и материалов, достижений науки и техники, прогрессивных способов производства, форм организации и управления производством, новых рынков сбыта и продвижения товаров обуславливают повышение качества продукции и конкурентоспособности предприятий. Обоснована важность перехода предприятий к международным стандартам качества ISO 9000 как залога достижения конкурентной позиции на мировом рынке и основы их экономической независимости. Предложены меры в сфере повышения конкурентоспособности предприятий и стимулирования инноваций, усиления роли и ответственности производителей по уровню качества продукции, обеспечения ее технологического контроля.

Ключевые слова: инновации, инновационные риски, конкурентоспособность предприятия, стандартизация, качество ISO.

Summary. The article substantiates the impact of innovation on improving product quality, as well as improving the competitiveness of enterprises. The purpose of the article is to determine the place and role of innovation in the process of ensuring the quality of products and the competitiveness of Ukrainian enterprises, justification of measures of the state economic policy of improving product quality. It is proved that improving the scientific and technological base, increasing the efficiency of the use of resources, applying innovative developments in the field of production, the latest methods of its organization is the basis for the formation of new qualitative characteristics of products, the development of human resources, the transition of enterprises and the socio-economic system to a qualitatively new state. It is innovations that create the basis for ensuring the effective and continuous functioning of the enterprise, contribute to improving the quality of products and the competitiveness of the enterprise, the progress of the scientific and technological base and human capital. It has been established that the latest technology, a high level of qualification and experience of workers, the use of new types of resources and materials, the achievements of science and technology, progressive methods of production, forms of organization and management of production, new sales markets and promotion of goods determine the improvement of product quality and, as a result, – competitiveness of enterprises. The article analyses the impact of investment risks on the implementation of innovations by enterprises. The importance of the transition of domestic enterprises to international quality standards ISO 9000, which are the key to obtaining comparative advantages and achieving a competitive position in the world market, the basis of their economic independence and profitability, is substantiated. It is proposed that the state conduct measures to increase the competitiveness of enterprises and stimulate innovation, strengthen the role and responsibility of manufacturers in terms of product quality, and ensure a high level of technological control.

Keywords: innovation, innovation risks, enterprise competitiveness, standardization, ISO quality.